

Fecr Yayınları: 746

KUR'ÂN KISSALARINDA TEMA VE ANLATIM ÜSLUBU

Dr. Nurettin ÇİFTÇİ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Editör
Dr. Veysi TURUN

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Ekim 2023

ISBN: 978-625-6436-97-8

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

KUR'ÂN KISSALARINDA TEMA VE ANLATIM ÜSLUBU

Dr. Nurettin ÇİFTÇİ

Ankara 2023

Dr. Nurettin ÇİFTÇİ

1974 yılında Hakkâri/Merkez Biçenek köyünde doğdu. İlkokulu Hakkari Merkez Cumhuriyet İlkokulunda, Ortaöğretimini de Hakkari İmam Hatip Lisesinde tamamladı. 1997 yılında Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde lisans eğitimine başladı. 1999 yılında yatay geçişle Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesine geçiş yaptı ve 2002 yılında buradan mezun oldu. 2009 yılında Yüksek Lisansını Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsîr Ana Bilim Dalında “*Kur’an’da Dua*” isimli teziyle, doktorasını da 2019 yılında aynı dalda “*Kur’ân’ın Kur’ân’la Tefsîri*” isimli teziyle tamamladı. 1997 yılında İmam Hatip olarak başladığı memuriyet hayatına 2004-2015 yılları arasında Hakkari/Merkez ve Van’ın Erciş ilçesinde çeşitli okullarda DKAB, İHL Meslek dersleri öğretmeni ve idareci olarak devam etti. 2015 yılında Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesine Öğretim görevlisi olarak atandı. 2020 yılından itibaren de aynı kurumda Dr. Öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Kendisinin *Kur’ân’da Dua* (İlahiyat Yayınları, 2021) ve *Kur’ân’ı Anlama Yöntemi Olarak Kur’ân’ın Kur’ân’la Tefsiri* (Fecr Yayınları, 2023) adlı yayınlanmış eserinin yanı sıra birçok kitap bölümü, ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmış birçok makale, kongre ve sempozyum bildirisi bulunmaktadır. Evli ve dört çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
KISALTMALAR	11
ARAPÇA-TÜRKÇE TRANSLİTERASYON CETVELİ	12
GİRİŞ	13

BİRİNCİ BÖLÜM

KUR'ÂN KISSALARINDA TEMA	29
1.1. Tevhid	31
1.2. Risâlet	41
1.3. Meâd/Ahiret İnancı	50
1.4. Ahlâk	57
1.4.1. Güzel Ahlâk Örnekleri	58
1.4.2. Kötü Ahlâk Örnekleri	72
1.5. Kavimlerin Helâkı	83
1.6. Dualar	104

İKİNCİ BÖLÜM

KISSALARDA DİL VE ÜSLUP	107
2.1. Kıssaların Anlatım Aşamaları	107
2.2. Kıssaların Geçek Hayat Kesitleri Olarak Anlatılması	116
2.3. Kur'ân'ın Kıssalarda Muhatabı Olayın İçine Katması	121
2.4. Aynı Kıssanın Birden Fazla Yerde Anlatılması (Tekrar)	125
2.5. Aynı Sürede Birden Fazla Kıssanın Anlatılması	134
2.6. Kıssaların Başarı Değil İbret Endeksli Olması	136
2.7. Kıssalarda Zaman ve Mekân	143
2.8. Kıssalarda Kişi İsimleri	153
SONUÇ	159
KAYNAKÇA	161

ÖN SÖZ

Kur'ân kıssaları, Kur'ân-ı Kerim'in yaklaşık olarak üçte birine tekabül etmektedir. Bu durum kıssaların ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Kur'ân, bu kıssalarda bazen bir peygamberin tevhid mücadelesini, bazen de herhangi bir kişinin veya bir toplumun yaşadığı tarihi vakıaları yer ve zaman vermeden anlatmaktadır. Anlatılan bu kıssaların bir darbı mesel mi? yoksa yaşanmış bir gerçeklik mi? olduğu konusunda zaman zaman bazı tartışmalar yapılmıştır. Ancak şunu açıklıkla ifade etmek gerekir ki Allah'ın kıssalar vasıtasıyla insanların ders ve ibret almaları için yaşanmış somut hayat hikayelerinden önemli kesitler verdiği konusunda hiçbir şüphe yoktur. Aslında Kur'ân-ı Kerim bir tarih kitabı olmadığı gibi temel gayesi sadece geçmiş dönemlerin hikâyelerini anlatmak da değildir. Hatta bu konuda Kur'ân, muarızlarının kendisine yönelttiği *“eskilerin masalıdır”* iddiasını da *“biz sana bunları birer hakikat olarak anlatıyoruz”* diyerek reddetmektedir.

Genel olarak Kur'ân'a bakıldığında; Kur'ân'ın, hitap ettiği ilk toplumun durumuna ve nüzul ortamına bağlı olarak kıssaları farklı anlatım tarzlarıyla ele aldığını içerik ve üslupta birçok fonksiyonunun olduğunu söylemek mümkündür. Bu çalışmada Kur'ân kıssalarının nasıl bir fonksiyon icra ettiği üzerinde durulmuş ve Kur'ân kıssalarının anlatım üslubu örneklerle verilme-ye çalışılmıştır.

Kuşkusuz Kur'ân, kıssaları anlatırken işin hikâye kısmına değinmek yerine ders ve ibret alınacak yönüne ağırlık vermektedir. Bu sebeple Kur'ân, kıssaların baş aktörleri dışında genellikle kıssada rol alan kişilerin isimlerine ve hadisenin geçtiği mekâna yer vermemekte, bunun yerine çoğu zaman kıssada rol oynamış kişinin özellikleri veya onu en iyi tanımlayacak yönünü zikrederek anlatmaktadır. Zira Kur'ân'ın birinci önceliği, kıssa yolu ile mu-

hataplarına yön verecek mesajlar ulaştırmaktır. Başka bir ifâdeyle insanın, kıssadan hisse çıkarmasını sağlamaktır.

Bu çalışmada, Kur'an'ın verdiği bilgilerin yeterli olduğu anlayışı esas alınacaktır. Dolayısıyla çalışmada, bazen Kur'an'ın vermediği detaylar başka kaynaklardan alıntılanmış olsa bile Kur'an'ın verdiği bilgilerin esas alınması gerektiği üzerinde durulacaktır.

Bu çalışma giriş ve iki bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde Kur'an'da anlatılan kıssaların temalarına yer verilecektir. Bu temaların başında tevhid gelmektedir. Tüm peygamber kıssalarının esas teması Allah'ın vahdaniyeti ve sadece ona kulluğa çağrıdır. Bir diğer önemli tema da risâlettir. Her elçi Allah'tan aldığı mesajları kendi halkına eksiksiz tebliğ etmekle görevli olup bu görev risâlettir. Tüm kıssalarda risâlet teması ön plana çıkmaktadır. Bir diğer tema meâd/öldükten sonra diriliş ve ahirettir. Tüm elçiler kendi toplumlarını gerek bu dünyada gerekse Ahirette karşılaştıkları akibete karşı uyarılmışlardır. Bu uyarılar kıssaların temel temalarından biridir. Ayrıca her kıssada önemli bir ahlâkî ilke veya davranış biçimi tema olarak öne çıkmaktadır. Kimisinde bu, sadakat, iffet, sabır gibi olumlu bir tema olarak tezahür ederken kimisinde ise zulüm, hile veya cinsel sapıklık gibi kötü davranış olarak görünmektedir. Kur'an'ın kıssalarına yer verdiği kavimlerin büyük bir kısmı daha bu dünyada iken işlemiş oldukları suçların karşılığını görmüş ve helâk olmuşlardır. Helâk konusu da kıssalarda önemli bir tema olarak yer almaktadır. Ayrıca kıssalarda yer alan önemli temalardan biri de peygamberlerin ve sâlih insanların dualarıdır.

İkinci bölümde ise Kur'an kıssalarının anlatım üslubu üzerinde durulacaktır. Kur'an genel olarak konularını anlatırken kendine has bir dil ve üslup takip ettiği gibi kıssaları anlatırken de yine kendine özgü bir dil ve üslup kullanmaktadır. "Kur'an kıssaları" belirli merhalelerle ve farklı yerlerde birbirini tamamlayan bölümler halinde ele almaktadır. Bazen olayın kahraman-

larının sözlerine veya diyaloglarına yer verirken bazen de muhatabı olayın içine katmaktadır. Ayrıca Kur'ân, her kıssayı, içinde yer aldığı sûrenin atmosferine uygun bir dille ve sûrenin seci ve kafiyyeleriyle de uyumlu bir şekilde ele almaktadır.

Çalışmanın yayıma hazırlanmasında son okumayı yapıp değerli geri bildirimleri paylaşıp gerekli uyarılarda bulunan Dr. Öğr. Üyesi Veysi Turun'a şükranlarımı arz ederim. Ayrıca çalışmaya katkılarından dolayı Dr. Öğr. Üyesi Abdulkerim Bingöl'e ve Doç. Dr. Haşim Özdaş'a teşekkürü bir borç bilirim.

Gayret bizden, Başarı Allah'tandır.

Nurettin ÇİFTÇİ
Hakkari 2023

KISALTMALAR

a.s.	: Aleyhisselâm
b.	: Bin/İbn
bk.	: Bakınız
DİA	: Diyanet İslâm Ansiklopedisi
ed.	: Editör
H.z.	: Hazreti
s.a.s.	: Sallallâhu aleyhi ve sellem
ts.	: Tarihsiz
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk	: Tahkik eden
çev.	: Çeviren
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri ve devamı
y.y.	: Yayın yeri yok
yay.	: Yayınları

ARAPÇA-TÜRKÇE TRANSLİTERASYON CETVELİ

Arapça	Türkçe	Arapça	Türkçe
ء	’	ظ	Z/z
ب	B/b	ع	’
ت	T/t	غ	Ğ/ğ
ث	S/s	ف	F/f
ج	C/c	ق	K/k
ح	H/h	ك	K/k
خ	H/h	ل	L/l
د	D/d	م	M/m
ذ	Z/z	ن	N/n
ر	R/r	ه	H/h
ز	Z/z	و	V/v
س	S/s	ي	Y/y
ش	Ş/ş	ـ	A/a
ص	Ş/ş	ـ	U/u
ض	Đ/đ	ـ	I/i
ط	Ṭ/ṭ		